Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 1. augusta 2025*

[Znenie opravené uznesením z 27. októbra 2025]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Zodpovednosť členského štátu v prípade porušenia práva Únie – Dostatočne závažné porušenie – Azylová politika – Smernica 2013/33/EÚ – Normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu – Významný prílev žiadateľov o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu – Nedostatočný prístup k materiálnym podmienkam prijímania – Základné potreby – Dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít“

Vo veci C-97/24,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím High Court (Vyšší súd, Írsko) z 1. februára 2024 a doručený Súdnemu dvoru 6. februára 2024, ktorý súvisí s konaniami:

S.A.,

R.J.

proti

Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth,

Írsko,

Attorney General,

za účasti:

United Nations High Commissioner for Refugees,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory C. Lycourgos (spravodajca), predseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu sudcu tretej komory, sudcovia S. Rodin, O. Spineanu-Matei a N. Fenger,

generálna advokátka: L. Medina,

* Jazyk konania: angličtina.

tajomník: R. Stefanova-Kamiševa, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 6. februára 2025,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– S.A., v zastúpení: C. O'Dwyer, SC, C. Smith, BL, a K. Mannion, solicitor,

– [Opravené uznesením z 27. októbra 2025] R.J., v zastúpení: P. Brazil, SC, L. Frawley, BL, G. Tierney, BL, a J. Watters, solicitor,

– Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth, Írsko a Attorney General, v zastúpení: M. Browne, Chief State Solicitor, A. Joyce a J. Lynch, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci D. Conlan Smyth, SC, J. Doherty, SC, J. P. Gallagher, BL, a A. McMahon, BL,

– United Nations High Commissioner for Refugees, v zastúpení: M. Demetriou, KC, B. Hoorelbeke, advocaat, a S. A. Love, BL,

– talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, S. Fiorentino a A. Giovannini, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci P. Gentili, avvocato dello Stato,

– Európska komisia, v zastúpení: F. Erlbacher, F. Ronkes Agerbeek a J. Tomkin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 10. apríla 2025,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu podmienok vzniku zodpovednosti členského štátu za porušenie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 96), a článku 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta").

2 Tento návrh bol podaný v rámci dvoch sporov, a to medzi S.A. a R.J. na jednej strane a Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth (minister pre deti, rovnosť, zdravotné postihnutie, integráciu a mládež, Írsko; ďalej len „minister"), Írskom a Attorney General (generálny prokurátor, Írsko) na druhej strane, pokiaľ ide o návrhy na náhradu škody, ktorá údajne vznikla v dôsledku toho, že S.A. a R.J. neboli po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu v Írsku poskytnuté ubytovanie, strava, voda a iné materiálne podmienky prijímania zodpovedajúce ich základným potrebám.

Právny rámec

Právo Únie

3 Odôvodnenie 11 smernice 2013/33 znie:

„Mali by sa stanoviť normy pre prijímanie žiadateľov, ktoré postačia na zabezpečenie ich dôstojnej životnej úrovne a porovnateľných životných podmienok vo všetkých členských štátoch.“

4 V článku 2 tejto smernice, nazvanom „Vymedzenie pojmov“, sa uvádza:

„Na účely tejto smernice:

…

g) ‚materiálne podmienky prijímania‘ sú podmienky prijímania, ktoré zahŕňajú ubytovanie, stravu a oblečenie, poskytované v materiálnej forme alebo ako finančné príspevky, alebo ako poukážky, alebo ako kombinácia týchto troch foriem, a denné dávky;

…“

5 Článok 17 uvedenej smernice s názvom „Všeobecné pravidlá o materiálnych podmienkach prijímania a zdravotnej starostlivosti“ stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby boli žiadateľom, keď podajú žiadosť o medzinárodnú ochranu, poskytnuté materiálne podmienky prijímania.

2. Členské štáty zabezpečia, aby materiálne podmienky prijímania poskytli žiadateľom primeranú životnú úroveň, ktorá im zaručí živobytie a ochráni ich fyzické a psychické zdravie.

Členské štáty zabezpečia, aby bola táto životná úroveň zabezpečená v prípade zraniteľných osôb nachádzajúcich sa v osobitnej situácii v súlade s článkom 21, ako aj v prípade zaistených osôb.

3. Členské štáty môžu zabezpečovať všetky alebo niektoré materiálne podmienky prijímania a zdravotnú starostlivosť pod podmienkou, že žiadatelia nemajú dostatok prostriedkov na zachovanie životnej úrovne primeranej ich zdravotnému stavu a na zabezpečenie živobytia.

…

5. Ak členské štáty poskytujú materiálne podmienky prijímania formou finančných príspevkov alebo poukážok, ich výška sa stanoví na základe úrovne alebo úrovní, ktoré dotknutý členský štát stanovil na základe svojho práva alebo praxe s cieľom zabezpečiť primeranú životnú úroveň svojich štátnych príslušníkov. Členské štáty môžu v tejto súvislosti poskytnúť žiadateľom menej priaznivé zaobchádzanie ako svojim štátnym príslušníkom, najmä ak sa hmotná podpora poskytuje čiastočne v materiálnej forme alebo ak uvedená úroveň alebo úrovne uplatňované na vlastných štátnych príslušníkov majú za cieľ zabezpečiť vyššiu životnú úroveň, než je úroveň, ktorá sa stanovuje pre žiadateľov podľa tejto smernice.“

6 Článok 18 tej istej smernice, nazvaný „Spôsoby poskytovania materiálnych podmienok prijímania“, v odsekoch 1 a 9 stanovuje:

„1. Ak sa poskytuje ubytovanie v materiálnej forme, malo by mať jednu z týchto podôb alebo ich kombináciu:

a) priestory používané na účely ubytovania žiadateľov počas posudzovania žiadostí o medzinárodnú ochranu podaných na hranici alebo v tranzitnom priestore;

b) pobytové tábory, ktoré zabezpečujú primeranú životnú úroveň;

c) súkromné domy, byty, hotely alebo iné priestory prispôsobené na účely ubytovania žiadateľov.

…

9. V riadne odôvodnených prípadoch môžu členské štáty výnimočne ustanoviť spôsoby poskytovania materiálnych podmienok prijímania, ktoré sa odlišujú od spôsobov ustanovených v tomto článku, a to na primeranú dobu, ktorá musí byť čo najkratšia, ak:

…

b) sú dočasne vyčerpané ubytovacie kapacity, ktoré sú bežne k dispozícii.

Takéto odlišné podmienky musia v každom prípade pokrývať základné potreby.“

Írske právo

7 Článok 1 European Communities (Reception Conditions) Regulations 2018, SI 230/2018 [nariadenia týkajúce sa Európskych spoločenstiev (podmienky prijímania) z roku 2018] stanovuje, že materiálnymi podmienkami prijímania sú:

„a) bývanie, strava a súvisiace vecné dávky poskytované ako vecné plnenia,

b) príspevok na denné výdavky a

c) odevy poskytované vo forme finančného príspevku…“

8 Tento článok tiež spresňuje, že „výraz ‚denné dávky‘ označuje časť materiálnych podmienok prijímania, ktorá predstavuje týždennú platbu poskytovanú… príjemcovi na pokrytie vedľajších osobných výdavkov“.

9 Článok 4 tohto nariadenia stanovuje:

„1. S výhradou ustanovení tohto nariadenia má príjemca nárok na materiálne podmienky prijímania, ak nemá dostatočné prostriedky na zabezpečenie primeranej životnej úrovne.

…

5. [Minister] môže výnimočne a s výhradou odseku 6 poskytnúť materiálne podmienky prijímania spôsobom odlišným od toho, ktorý je stanovený v tomto nariadení, v týchto prípadoch:

a) musí sa vykonať posúdenie osobitných potrieb príjemcu, alebo

b) sú dočasne vyčerpané ubytovacie kapacity, ktoré sú bežne k dispozícii.

6. Stanovenie materiálnych podmienok prijímania povolených v odseku 5 musí

a) byť čo najkratšie a

b) zodpovedať základným potrebám príjemcu.“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

10 S.A., ktorý je štátnym príslušníkom Afganistanu, a R.J., ktorý je štátnym príslušníkom Indie, podali 15. februára 2023, resp. 20. marca 2023 žiadosti o medzinárodnú ochranu v Írsku.

11 Írske orgány každému z nich odovzdali jednorazovú poukážku na 25 eur. Tieto orgány sa naopak domnievali, že im nemôžu prideliť ubytovanie, pretože prijímacie centrá pre žiadateľov o azyl boli plné, a to bez ohľadu na dostupnosť individuálneho a dočasného ubytovania v Írsku. Vzhľadom na to, že S.A. a R.J. neboli ubytovaní v takomto prijímacom centre, nemali ku dňu, keď podali svoje žiadosti o medzinárodnú ochranu, nárok na príspevok na denné výdavky pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu stanovený írskym právom.

12 S.A. a R.J. spali na ulici alebo príležitostne v nevyhovujúcich ubytovacích zariadeniach v Dubline (Írsko). Uviedli, že nemali vždy dostatok jedla, že nemohli udržiavať svoju hygienu a že sa ocitli v núdzi v dôsledku svojich životných podmienok a násilia, ktorému boli vystavení. S.A. okrem toho mohol využívať určitú neodkladnú zdravotnú starostlivosť.

13 S.A. a R.J. neúspešne požiadali írske orgány o uznanie ich zraniteľnosti. V nadväznosti na zmenu podmienok oprávnenosti na príspevok na živobytie bol S.A. a R.J. priznaný 5. apríla 2023, resp. 20. apríla 2023 so spätnou účinnosťou odo dňa podania ich žiadosti o medzinárodnú ochranu príspevok vo výške 38,80 eura na týždeň. Mohli takisto získať príspevky na pokrytie občasných dodatočných potrieb.

14 S.A. a R.J. získali ubytovanie 27. apríla, resp. 22. mája 2023.

15 Následne S.A. a R.J. podali na High Court (Vyšší súd, Írsko), ktorý je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, žaloby proti ministrovi a generálnemu prokurátorovi, ktorými sa domáhali náhrady škody, ktorá každému z nich vyplynula z toho, že im neboli poskytnuté ubytovanie, strava, voda a iné materiálne podmienky prijímania zodpovedajúce ich základným potrebám.

16 Pred týmto súdom minister a generálny prokurátor nespochybňujú, že treba konštatovať porušenie vnútroštátnych pravidiel, ktorými sa vykonáva smernica 2013/33 a článok 1 Charty, z dôvodu, že S.A. a R.J. neboli počas viacerých týždňov poskytované materiálne podmienky prijímania.

17 Tvrdia však, že keďže toto porušenie vyplýva z prípadu vyššej moci, nemožno ho považovať za „dostatočne závažné“ v zmysle judikatúry vyplývajúcej z rozsudkov z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428), ako aj z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79), aby mohlo viesť k náhrade škody.

18 Minister a generálny prokurátor bez toho, aby poukázali na nedostatok finančných zdrojov, uvádzajú, že ubytovacie kapacity pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu v Írsku boli vyčerpané v nadväznosti na náhly prílev bezprecedentného počtu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí žiadali o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, do tohto členského štátu. V dôsledku toho nebolo počas obdobia 4,5-mesiaca ponúkané ubytovanie slobodným dospelým mužom, ktorí neboli zraniteľní a ktorí žiadali o medzinárodnú ochranu v tomto členskom štáte. Írske orgány však vynaložili všetko primerané úsilie na zabezpečenie ubytovania týchto osôb a na uspokojenie ich ostatných potrieb súvisiacich s prijímaním. Porušenie práva Únie, o ktoré ide vo veciach samých, teda nebolo úmyselné.

19 S.A. a R.J. v prvom rade tvrdia, že ak sú ustanovenia určitej smernice, podobne ako relevantné ustanovenia smernice 2013/33, formulované kogentne, právo Únie zakladá objektívnu zodpovednosť členského štátu, ktorý porušuje povinnosti stanovené v týchto ustanoveniach. Ďalej sa nemožno odvolávať na vyššiu moc s cieľom ospravedlniť porušenie absolútneho základného práva. Napokon írske orgány v prejednávanej veci neprijali všetky opatrenia potrebné na uspokojenie základných potrieb žiadateľov o medzinárodnú ochranu, pričom pristúpili k politickému rozhodnutiu zamerať sa na všeobecné zabezpečenie ubytovania.

20 Vnútroštátny súd uvádza, že v správe uverejnenej v roku 2020 sa odhadovalo, že Írsko by malo plánovať prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu s prihliadnutím na predpoklad, že bude predložených približne 3 500 nových žiadostí ročne. Po invázii Ruskej federácie na Ukrajinu však v období od februára 2022 do mája 2023 prišlo do Írska takmer 100 000 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí žiadali o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, pričom viac než 80 000 z nich museli ubytovať írske orgány. Tento súd sa domnieva, že hoci výskyt týchto udalostí bol určite nepredvídateľný, potreba dodatočných stálych ubytovacích kapacít prestala byť nepredvídateľná po uplynutí určitého času. Od írskych orgánov, ktoré mali dostatočné finančné zdroje, tak bolo možné očakávať, že okrem hľadania strednodobých riešení kolektívneho ubytovania vyvinú úsilie na nájdenie súkromného ubytovania pre dotknuté osoby, a to prostredníctvom vydávania ubytovacích poukážok alebo poukážok finančnej pomoci, ktorá je vyššia ako denné dávky, alebo že zriadia núdzové prístrešky.

21 Vzhľadom na tieto skutočnosti a judikatúru Súdneho dvora sa vnútroštátny súd pýta na možnosť odvolávať sa na vyššiu moc s cieľom vylúčiť zodpovednosť Írska vo veciach samých.

22 Za týchto okolností High Court (Vyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Ak ‚vyššia moc‘ nie je uvedená ako obrana v smernici a ani vo vykonávacích nariadeniach, je možné túto obranu napriek tomu uplatniť ako obranu proti žalobe o náhradu škody podľa [rozsudku z 19. novembra 1991, Francovich a i. (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428)] z dôvodu porušenia povinnosti vyplývajúcej z práva Únie, ktorá priznáva jednotlivcom práva vyplývajúce zo základného práva na ľudskú dôstojnosť uvedeného v článku 1 Charty [či už ako obranu v rámci druhej časti kritéria podľa rozsudku z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame (C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79) alebo inak]?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku, aké sú parametre a správny rozsah tejto obrany, v rámci ktorej sa odkazuje na vyššiu moc?“

O prejudiciálnych otázkach

23 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora v rámci spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom zakotvenej v článku 267 ZFEÚ prislúcha Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť o spore, ktorý prejednáva. V tomto smere Súdnemu dvoru v prípade potreby prináleží preformulovať položené otázky. V tejto súvislosti je jeho úlohou zistiť zo všetkých skutočností, ktoré poskytol vnútroštátny súd, a najmä z odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátneho súdu, ustanovenia práva Únie, ktoré si so zreteľom na predmet sporu vyžadujú výklad (pozri rozsudky zo 17. júla 1997, Krüger, C-334/95, EU:C:1997:378, body 22 a 23, ako aj z 25. februára 2025, Alphabet a i., C-233/23, EU:C:2025:110, bod 33).

24 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v konaniach vo veciach samých je nesporné, že írske orgány tým, že žalobcom vo veciach samých počas niekoľkých týždňov neposkytli materiálne podmienky prijímania stanovené smernicou 2013/33, porušili svoje povinnosti vyplývajúce z tejto smernice.

25 V tomto kontexte z informácií uvedených v tomto návrhu vyplýva, že cieľom položených otázok je výlučne umožniť vnútroštátnemu súdu rozhodnúť o tvrdení írskych orgánov, podľa ktorého by ich zodpovednosť v tejto súvislosti mohla byť v rámci žaloby o náhradu škody vylúčená z dôvodu výskytu vyššej moci. Tieto orgány sa tak konkrétne odvolávajú na skutočnosť, že v čase, keď žalobcovia vo veciach samých podali svoje žiadosti o medzinárodnú ochranu, boli ubytovacie kapacity, ktoré sú pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu bežne k dispozícii v Írsku, vyčerpané v dôsledku toho, že v tomto členskom štáte došlo k náhlemu prílevu bezprecedentného počtu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, čo predstavovalo nepredvídateľnú a neodvrátiteľnú situáciu. Tieto orgány naproti tomu netvrdia, že im bolo objektívne zabránené poskytnúť materiálne podmienky prijímania pokrývajúce základné potreby týchto štátnych príslušníkov tretích krajín.

26 Vzhľadom na tieto skutočnosti treba konštatovať, že svojimi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má právo Únie vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý počas niekoľkých týždňov nezabezpečil žiadateľovi o medzinárodnú ochranu prístup k materiálnym podmienkam prijímania stanoveným smernicou 2013/33, sa môže vyhnúť svojej zodpovednosti podľa práva Únie tým, že sa odvolá na dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít, ktoré sú pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu bežne dostupné na jeho území, z dôvodu prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý bol vzhľadom na svoju významnú a náhlu povahu nepredvídateľný a neodvrátiteľný.

27 Podľa ustálenej judikatúry majú jednotlivci, ktorým bola spôsobená škoda porušením práva Únie, ktoré možno pripísať členskému štátu, právo na náhradu, keď sú splnené tri podmienky, t. j. že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť [pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur

a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51, ako aj z 22. decembra 2022, Ministre de la Transition écologique a Premier ministre (Zodpovednosť štátu za znečistenie ovzdušia), C-61/21, EU:C:2022:1015, bod 44].

28 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že je nesporné, že ustanovenia smernice 2013/33 týkajúce sa materiálnych podmienok prijímania priznávajú žiadateľom o medzinárodnú ochranu práva, ktorých sa týkajú, a že položené otázky sa netýkajú existencie priamej príčinnej súvislosti medzi porušením týchto ustanovení írskymi orgánmi a ujmou, ktorú utrpeli žalobcovia vo veciach samých. V rozsahu, v akom sa tieto otázky týkajú teda len druhej z podmienok uvedených v predchádzajúcom bode tohto rozsudku, treba pripomenúť, že na účely určenia, či existuje dostatočne závažné porušenie práva Únie, musí vnútroštátny súd rozhodujúci o návrhu na náhradu škody zohľadniť všetky skutočnosti charakterizujúce situáciu, ktorá mu bola predložená. Medzi skutočnosti, ktoré možno v tejto súvislosti zohľadniť, patrí najmä stupeň jasnosti a presnosti porušenej normy, rozsah miery voľnej úvahy, ktorý porušená norma ponecháva vnútroštátnym orgánom, úmyselná alebo neúmyselná povaha nesplnenia povinnosti alebo spôsobenej škody, ospravedlniteľnosť alebo neospravedlniteľnosť prípadného nesprávneho právneho posúdenia, ako aj okolnosť, že v prípade potreby mohli postoje inštitúcie Európskej únie prispieť k prijatiu alebo zachovaniu opatrení alebo vnútroštátnej praxe, ktoré sú v rozpore s právom Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. júla 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, bod 42 a citovanú judikatúru).

29 V tejto súvislosti Súdny dvor najmä spresnil, že porušenie práva Únie je dostatočne závažné, ak členský štát zjavným a závažným spôsobom prekročil hranice výkonu svojich právomocí, a že v situácii, keď dotknutý členský štát disponuje značne obmedzenou, či dokonca žiadnou mierou voľnej úvahy, môže na preukázanie existencie takéhoto porušenia práva Únie postačovať samotné porušenie práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. mája 1996, Hedley Lomas, C-5/94, EU:C:1996:205, bod 28, ako aj z 15. júna 1999, Rechberger a i., C-140/97, EU:C:1999:306, bod 50).

30 Porušenie práva Únie sa v každom prípade považuje za dostatočne závažné, ak k nemu došlo v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. júla 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, bod 43 a citovanú judikatúru).

31 Hoci v zásade prináleží vnútroštátnym súdom, aby určili, či sú splnené podmienky vzniku zodpovednosti členského štátu za porušenie práva Únie, Súdny dvor môže napriek tomu spresniť určité okolnosti, ktoré musia tieto súdy zohľadniť pri svojom posúdení (pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. marca 1996, British Telecommunications, C-392/93, EU:C:1996:131, bod 41, a z 18. januára 2001, Stockholm Lindöpark, C-150/99, EU:C:2001:34, bod 38).

32 Na tento účel treba uviesť, že článok 17 ods. 1 smernice 2013/33 stanovuje, že členské štáty zabezpečia, aby boli žiadateľom, keď podajú žiadosť o medzinárodnú ochranu, poskytnuté materiálne podmienky prijímania.

33 Z článku 2 písm. g) tejto smernice vyplýva, že materiálne podmienky prijímania zahŕňajú ubytovanie, stravu a oblečenie, poskytované v materiálnej forme alebo ako finančné príspevky, alebo ako poukážky, alebo ako kombinácia týchto troch foriem, a denné dávky.

34 Bez ohľadu na spôsob poskytnutia týchto podmienok, ktorý si členský štát zvolil, článok 17 ods. 2 uvedenej smernice vyžaduje, aby uvedené podmienky zabezpečovali žiadateľom o medzinárodnú ochranu primeranú životnú úroveň, ktorá im zaručí živobytie a ochráni ich fyzické a duševné

zdravie. Článok 17 ods. 3 tej istej smernice však umožňuje členským štátom zabezpečovať všetky alebo niektoré podmienky prijímania a zdravotnú starostlivosť pod podmienkou, že žiadatelia nemajú dostatok prostriedkov na zachovanie životnej úrovne primeranej ich zdravotnému stavu a na zabezpečenie živobytia.

35 Okrem toho článok 17 ods. 5 smernice 2013/33 stanovuje, že ak členské štáty poskytujú materiálne podmienky prijímania formou finančných príspevkov alebo poukážok, ich výška sa stanoví na základe úrovne alebo úrovní, ktoré dotknutý členský štát stanovil s cieľom zabezpečiť primeranú životnú úroveň svojich štátnych príslušníkov, pričom zaobchádzanie poskytované žiadateľom o medzinárodnú ochranu môže byť menej priaznivé ako zaobchádzanie poskytnuté týmto štátnym príslušníkom. V tejto súvislosti z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že výška takýchto finančných príspevkov alebo poukážok musí byť dostatočná na zabezpečenie životnej úrovne, ktorá je dôstojná, adekvátna zdraviu a schopná zabezpečiť živobytie žiadateľov o medzinárodnú ochranu tým, že im umožní mať prípadne k dispozícii ubytovanie na trhu so súkromným prenájmom (pozri analogicky rozsudok z 27. februára 2014, Saciri a i., C-79/13, EU:C:2014:103, bod 48).

36 Ak sa členský štát rozhodne pre poskytovanie ubytovania formou vecného plnenia, musí v zásade splniť súbor osobitných požiadaviek stanovených v článku 18 ods. 1 až 8 smernice 2013/33. Článok 18 ods. 9 písm. b) tejto smernice však umožňuje členským štátom výnimočne a v riadne odôvodnených prípadoch stanoviť spôsoby poskytovania materiálnych podmienok prijímania, ktoré sa odlišujú od spôsobov ustanovených v tomto článku 18, a to na primeranú dobu, ktorá musí byť čo najkratšia, ak sú dočasne vyčerpané ubytovacie kapacity, ktoré sú bežne k dispozícii. Článok 18 ods. 9 *in fine* uvedenej smernice však vyžaduje, aby tieto podmienky v každom prípade pokrývali základné potreby dotknutých osôb.

37 Bez ohľadu na voľbu členského štátu z rôznych možností stanovených v článkoch 17 a 18 smernice 2013/33, z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa smernice Rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl (Ú. v. EÚ L 31, 2003, s. 18; Mim. vyd. 19/006, s. 101), t. j. judikatúry, ktorej závery sú v tejto súvislosti relevantné aj pre smernicu 2013/33, ktorá predstavuje prepracované znenie smernice 2003/9, vyplýva, že všeobecná štruktúra týchto smerníc, ako aj dodržiavanie základných práv, najmä požiadaviek vyplývajúcich z článku 1 Charty, podľa ktorého treba rešpektovať a chrániť ľudskú dôstojnosť, bránia tomu, aby bol žiadateľ o medzinárodnú ochranu zbavený, hoci len dočasne, ochrany na základe minimálnych noriem stanovených uvedenými smernicami [pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. septembra 2012, Cimade a GISTI, C-179/11, EU:C:2012:594, bod 56, ako aj z 27. februára 2014, Saciri a i., C-79/13, EU:C:2014:103, bod 35].

38 Konkrétne, naplnenie kapacít zariadení na účely prijímania žiadateľov o medzinárodnú ochranu nemôže odôvodniť nijakú výnimku z minimálnych noriem pre prijímanie týchto žiadateľov stanovených právom Únie (pozri analogicky rozsudok z 27. februára 2014, Saciri a i., C-79/13, EU:C:2014:103, bod 50).

39 Z kombinácie pravidiel uvedených v článkoch 17 a 18 smernice 2013/33 vyplýva, že v prípade dočasného vyčerpania ubytovacích kapacít, ktoré sú pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu bežne dostupné na území členského štátu, má tento členský štát na výber z dvoch možností.

40 Po prvé, pokiaľ sú splnené podmienky uvedené v článku 18 ods. 9 tejto smernice, dotknutý členský štát sa môže rozhodnúť poskytnúť ubytovanie formou vecného plnenia bez toho, aby bol povinný dodržiavať všetky požiadavky stanovené v tomto článku 18, ale v každom prípade tak, že pokryje základné potreby dotknutých osôb.

41 Po druhé, ak si tento členský štát už neželá poskytovať materiálne podmienky prijímania formou vecného plnenia alebo už nie je schopný ich poskytovať, musí tieto podmienky poskytnúť vo forme finančných príspevkov alebo poukážok v dostatočnej výške, aby sa zaručili základné potreby žiadateľov o medzinárodnú ochranu, vrátane životnej úrovne, ktorá je dôstojná a adekvátna zdraviu, ako aj zabezpečeniu ich živobytia (pozri analogicky rozsudok z 27. februára 2014, Saciri a i., C-79/13, EU:C:2014:103, bod 48).

42 Z toho vyplýva, že hoci členské štáty disponujú určitou mierou voľnej úvahy pri určení presnej formy a úrovne materiálnych podmienok prijímania, ktoré poskytujú, nemôžu bez toho, aby zjavne a závažne prekročili túto mieru voľnej úvahy a zjavne porušili judikatúru Súdneho dvora, upustiť, hoci len dočasne, od poskytovania materiálnych podmienok prijímania, ktoré pokrývajú základné potreby žiadateľa o medzinárodnú ochranu, ktorý nedisponuje dostatočnými prostriedkami na zabezpečenie životnej úrovne primeranej jeho zdraviu a na zabezpečenie jeho živobytia, a to aj v prípade jeho prístupu k ubytovaniu.

43 Zdá sa teda, že takáto nečinnosť môže predstavovať dostatočne závažné porušenie práva Únie v zmysle judikatúry pripomenutej v bode 27 tohto rozsudku, aj keď k nej dochádza v situácii, keď sú dočasne vyčerpané ubytovacie kapacity, ktoré sú na území dotknutého členského štátu bežne k dispozícii žiadateľom o medzinárodnú ochranu.

44 V tomto kontexte je však vzhľadom na otázky vnútroštátneho súdu potrebné určiť, či by sa členský štát, ktorý porušil svoje povinnosti pripomenuté v bode 42 tohto rozsudku, mohol v dôsledku okolnosti, že takéto dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít vyplynulo, ako tvrdí Írsko, z významného a náhleho prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý je nepredvídateľný a neodvrátiteľný, vyhnúť svojej zodpovednosti podľa práva Únie.

45 V tejto súvislosti treba na jednej strane zdôrazniť, že dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít, ktoré sú bežne dostupné pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu, bez ohľadu na jeho príčinu, samo osebe neznamená, že by poskytovanie materiálnych podmienok prijímania vo forme finančných príspevkov alebo poukážok, ktoré predstavuje jednu z možností, ktoré majú členské štáty k dispozícii na splnenie svojich povinností podľa smernice 2013/33, narážalo na osobitné ťažkosti alebo sa *a fortiori* ukazovalo ako nemožné.

46 Na druhej strane, ak chce dotknutý členský štát poskytovať materiálne podmienky prijímania formou vecných plnení, z bodu 36 tohto rozsudku vyplýva, že normotvorca Únie zaviedol v článku 18 ods. 9 písm. b) tejto smernice odchylný režim, ktorý sa uplatní za určitých podmienok v prípade dočasného vyčerpania bežne dostupných ubytovacích kapacít, pričom vymedzil podmienky tejto odchýlky. Tento normotvorca najmä uložil členským štátom povinnosť dosiahnuť výsledok, ktorým sa má dotknutým žiadateľom o medzinárodnú ochranu „v každom prípade“ zabezpečiť pokrytie ich základných potrieb, čím vylúčil, že by členské štáty, ktoré tento odchylný režim uplatňujú, mohli upustiť od poskytnutia potrebných záruk na tento účel.

47 V tejto súvislosti treba uviesť, že znenie článku 18 ods. 9 písm. b) smernice 2013/33 neobsahuje nič, čo by nasvedčovalo tomu, že by sa malo upustiť od jeho uplatnenia, ak dočasné vyčerpanie bežne dostupných ubytovacích kapacít vyplýva z významného a náhleho prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý je nepredvídateľný a neodvrátiteľný.

48 Okrem toho toto ustanovenie na jednej strane výslovne stanovuje, že odchýlku, ktorú zavádza, možno vykonať len „v riadne odôvodnených prípadoch… [a] výnimočne“, a na druhej strane, že opatrenia prijaté v tomto rámci sa musia uplatňovať „na primeranú dobu, ktorá musí byť čo najkratšia“.

49 Vzhľadom na kumulatívne požiadavky, ktorým podlieha uplatnenie článku 18 ods. 9 písm. b) smernice 2013/33, treba konštatovať, že odchylný režim zavedený týmto ustanovením je uplatniteľný, pokiaľ primerane starostlivý členský štát nemohol objektívne zabrániť dočasnému vyčerpaniu ubytovacích kapacít, ktoré sú bežne dostupné pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Preto sa tento odchylný režim uplatňuje, ako uviedla generálna advokátka v bode 44 svojich návrhov, v prípadoch, keď je dočasné vyčerpanie bežne dostupných ubytovacích kapacít dôsledkom významného a náhleho prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý je nepredvídateľný a neodvrátiteľný.

50 Súdny dvor už navyše rozhodol, že normotvorca Únie prijatím článku 18 ods. 9 smernice 2013/33 dbal na to, aby zohľadnil situáciu, v ktorej by členský štát musel čeliť značnému nárastu počtu žiadostí o medzinárodnú ochranu [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. decembra 2020, Komisia/Maďarsko (Prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu), C-808/18, EU:C:2020:1029, body 222 a 223], ktorý môže mať nepredvídateľnú a neodvrátiteľnú povahu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. septembra 2017, Slovensko a Maďarsko/Rada, C-643/15 a C-647/15, EU:C:2017:631, bod 114).

51 V situáciách, v ktorých normotvorca Únie prijal pravidlá, ktorých cieľom je definovať režim ukladajúci určité povinnosti dosiahnuť výsledok v prípade výskytu nepredvídateľných alebo neodvrátiteľných udalostí alebo iných rizík, bez ohľadu na príčiny týchto udalostí alebo rizík, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že od plnenia týchto povinností nemožno upustiť odvolaním sa na výskyt takýchto udalostí alebo rizík, na ktoré sa predmetný režim vzťahuje [pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. júna 1999, Rechberger a i., C-140/97, EU:C:1999:306, body 74 a 75, ako aj z 8. júna 2023, UFC - Que choisir a CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, body 56 a 57].

52 Preto nemožno pripustiť, aby členský štát mohol odôvodniť neuplatňovanie povinností vyplývajúcich z tohto odchylného režimu, a najmä povinnosti „v každom prípade“ pokrývať základné potreby dotknutých osôb, tým, že sa odvolá na výskyt udalosti, ktorej podlieha uplatnenie uvedeného odchylného režimu, a to konkrétne na dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít, ktoré sú bežne k dispozícii žiadateľom o medzinárodnú ochranu, vrátane prípadov, keď toto vyčerpanie ubytovacích kapacít predstavuje dôsledok významného a náhleho prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý je nepredvídateľný a neodolateľný, keďže v opačnom prípade by došlo k porušeniu samotného cieľa odchylného režimu stanoveného v článku 18 ods. 9 písm. b) smernice 2013/33 a tento režim by bol zbavený potrebného účinku.

53 Rovnako nemožno pripustiť, že by odvolávanie sa na výskyt takejto udalosti umožňovalo konštatovať, že nesplnenie povinností stanovených smernicou 2013/33 nie je dostatočne závažné na to, aby mohlo zakladať právo na náhradu škody. Takéto riešenie by tým, že by žiadateľov

o medzinárodnú ochranu zbavovalo podstatného prvku ich účinnej súdnej ochrany, narušilo účinnosť článku 18 ods. 9 písm. b) tejto smernice, a najmä účinnosť povinnosti dosiahnuť výsledok, pokiaľ ide o pokrytie základných potrieb týchto žiadateľov, ktorá je stanovená v tomto ustanovení a ktorej cieľom je zabezpečiť rešpektovanie ľudskej dôstojnosti zaručenej článkom 1 Charty.

54 V prejednávanej veci treba navyše konštatovať, že z návrhu na začatie prejudiciálneho konania ani z konania pred Súdnym dvorom nevyplýva, že by Írsko preukázalo, že v dôsledku významného prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, na ktoré sa odvoláva, nebolo schopné buď poskytnúť im ubytovanie mimo systému, ktorý je obvykle určený na ubytovanie takýchto štátnych príslušníkov tretích krajín, a to prípadne uplatnením odchýlky stanovenej v článku 18 ods. 9 písm. b). smernice 2013/33, alebo im v opačnom prípade poskytnúť finančné príspevky alebo poukážky v sume dostatočnej na zabezpečenie dôstojných životných podmienok.

55 V tejto súvislosti vnútroštátny súd naopak uvádza, že je nesporné, že írske orgány mali vo veciach samých dostatočné zdroje na zabezpečenie poskytovania materiálnych podmienok prijímania žiadateľom o medzinárodnú ochranu a že ubytovanie bolo v Írsku dostupné.

56 Z toho vyplýva, že tieto veci sa netýkajú situácie, v ktorej by bolo preukázané, že výskyt nepredvídateľnej a neodvrátiteľnej udalosti objektívne bránil členskému štátu v poskytovaní materiálnych podmienok prijímania formou vecných plnení, a to aj na základe odchylného režimu stanoveného v článku 18 ods. 9 smernice 2013/33, alebo formou finančných príspevkov alebo poukážok podľa pravidiel pripomenutých v bodoch 40 a 41 tohto rozsudku. Na to, aby sa vnútroštátnemu súdu umožnilo rozhodnúť spory vo veciach samých, sa teda nezdá potrebné určiť, či by sa tento členský štát mohol v takejto situácii platne odvolávať na prípad vyššej moci, aby sa vyhol svojej zodpovednosti podľa práva Únie.

57 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položené otázky odpovedať tak, že právo Únie sa má vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý počas niekoľkých týždňov nezabezpečil žiadateľovi o medzinárodnú ochranu prístup k materiálnym podmienkam prijímania stanoveným smernicou 2013/33, sa nemôže vyhnúť svojej zodpovednosti podľa práva Únie tým, že sa odvolá na dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít, ktoré sú pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu bežne dostupné na jeho území, z dôvodu prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý bol vzhľadom na svoju významnú a náhlu povahu nepredvídateľný a neodvrátiteľný.

O trovách

58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Právo Únie sa má vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý počas niekoľkých týždňov nezabezpečil žiadateľovi o medzinárodnú ochranu prístup k materiálnym podmienkam

prijímania stanoveným smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu, sa nemôže vyhnúť svojej zodpovednosti podľa práva Únie tým, že sa odvolá na dočasné vyčerpanie ubytovacích kapacít, ktoré sú pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu bežne dostupné na jeho území, z dôvodu prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín žiadajúcich o dočasnú alebo medzinárodnú ochranu, ktorý bol vzhľadom na svoju významnú a náhlu povahu nepredvídateľný a neodvrátiteľný.

Podpisy